

N:o 31.

Af herr **E. O. V. Wavrinsky** i Stockholm, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om hvilka smittosamma och ärftliga sjukdomar må utgöra skäl till återgång i äktenskap m. m.*

I motion n:o 2 till detta års Riksdag har jag hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t för utredning, huruvida icke obligatoriskt intyg om kort tid före giftermålet undergången läkareundersökning borde stadgas såsom villkor för äktenskap, och pröfning, om äktenskapsförbud under vissa sjukdomar eller stadier af sjukdomar må vara af nöden. Härmed har jag afsett att i verksam grad förebygga, det smittosamma och ärftliga sjukdomar genom äktenskaps ingående skulle fortplantas. Men en del af dessa farliga sjukdomar är af en mycket förrådisk natur. De kunna plötsligt återuppträda efter att en tid hafva legat nere eller äro till sin natur periodiska samt gå i arf och kunna först vid en senare ålder komma till utbrott.

De förefinnas därför äfven inom familjer och skulle komma att göra det äfven om sådana bestämmelser, jag föreslagit, skulle komma att ingå i en skyddslagstiftning af detta slag; så mycket mera som makarna ådraga sig dessa sjukdomar äfven inom äktenskapen.

Det enda riktiga vore väl då, att sådana äktenskap upplösas, om någon af makarna det yrkar, på det att sjukdomen ej vidare måtte fortplantas på deras afkomma.

I min förenämnda motion n:o 2 har jag anført en del af herr Waldenströms motivering till sin motion n:o 269 i Andra

Kammaren år 1904, däri han åberopar G. B. kap. 4 § 2 såsom grund för den uppgiften, att smittosam venerisk sjukdom, om den efter äktenskapets ingående upptäcket, är giltig anledning till äktenskapets återgång. Detta synes mig emellertid vara ett misstag. Det nämnda kapitlet handlar om skillnad i trolofningar, och § 2 stadgar att sjukdomar af ifrågavarande slag kunna föranleda återgång af »fästning». Det 13 kap. handlar om skillnad i äktenskap och upptager i § 8 bland andra skäl till återgång i äktenskap: »drages han eller hon med obotlig smittosam sjukdom, förtiger det, och svikligen förleder annan till giftermål med sig; varder det fulltygadt, gånge då äktenskapet åter;».

Men det är lätt att inse, hvilket erfarenheten väl också ådagalägger, att för detta offentliga »fulltygande» af eländet rygga de flesta tillbaka. För att ej med rättgångar tillfredsställa skandalhungern borde väl dessa angelägenheter afgöras under annan mera grannliga form. Genom den kungl. förordningen angående äktenskapskillnader den 27 april 1810 är ett sådant förfarande också stadgad för vissa fall, som angifvas, hvaribland dock icke de nu af mig omhandlade. I anförda fallen må ansökning om Kungl. Maj:ts nådiga tillåtelse till skillnaden ingifvas till Kungl. Maj:ts justitierevisions-expedition, men också behöriga bevis efter omständigheterna företes om undergångna sådana varningsgrader, som G. B., Ä. B. samt kyrkolagen anvisa. Och vill Kungl. Maj:t, sedan andra makan blifvit hörd, samt domkapitlet med vederbörande prästerskaps betyg och eget underdånigt uttalande inkommit, sitt beslut öfver ansökningarna, efter högsta domstolens hörande, i statsrådet fatta.

Längre i offentlighet borde väl icke mål af detta slag gå, synes det mig, och varningsföreskrifterna kunna väl, åtminstone vidkommande obotliga sjukdomsfall, ingen tillämpning få.

Till en af de åsyftade sjukdomarna har lagstiftningen intagit en särskildt markerad ståndpunkt, nämligen till Epilepsia Idiopathica.

Enligt kungl. brefvet af den 25 nov. 1757 utgör sjukdomen Epilepsia Idiopathica eller den genuina fallandesoten hinder för lysning och följaktligen för äktenskap. Anledningen till detta stadgande utgjorde den redan på 1700-talet allmänt kända erfarenheten, att fallandesoten är en i hög grad ärftlig sjukdom, som ofta öfvergår på barnen. Denna redan då insedda sanning har alltsedan af veten-

skapen besannats. Ehuru det knappt torde vara af nöden att här framdraga bevis eller fakta, som ådagalägga sanningen häraf, får jag här framlägga några statistiska uppgifter i detta hänseende, som ådagalägga i hvilken grad denna sjukdom af nutida läkare anses ärftlig, och hvilken fara sålunda hotar familjen och samhället, därest barn födas i äktenskap, där den ena eller bägge makarna äro behäftade med genuin epilepsi.

I sitt klassiska arbete om Epilepsie (1890) har den franske läkaren Féré framlagt följande uppgifter rörande afkomman af 62 epileptiska män: från dem härstammade icke mindre än 147 manliga och kvinnliga individer, som ledo af svåra former af nerv- och sinnessjukdomar, såsom epilepsi, konvulsioner, förlamningar, migrän o. s. v. Antalet dödfödde utgjorde 22 och blott 32 friska barn föddes i dessa äktenskap. 11 äktenskap voro sterila. Enligt samme författare härstammade från 58 kvinnliga epilepticæ, som gift sig, 102 manliga och kvinnliga individer, hvilka voro likaså behäftade med lika svåra nervsjukdomar. Antalet dödfödde utgjorde i dessa äktenskap 19, och blott 30 normala barn föddes, under det att 8 af dessa äktenskap voro sterila.

Enligt den kände forskaren på detta område Echeverria hade 136 epileptiska (62 män och 74 kvinnor) tillsammans 533 barn; af dessa voro blott 105 (19 %) friska, 27 afledo som barn, alla de öfriga eller 401 voro behäftade med svåra nervsjukdomar, som i ett stort antal fall vållade afkommans död såsom barn i följd af konvulsioner (195 fall) eller i moderlivet (22 fall); 78 blefvo epileptiska, 11 sinnesrubbade, 18 idiotiska, 39 förlamade, 45 hysteriska o. s. v.

Mer än hälften af barnen af epileptiska lida af epilepsi eller likartade konvulsioner.

Dessa siffror kunna med lätthet kompletteras med uppgifter från andra forskare på detta område.

Det anförda stadgandet i svensk lag, att epileptici ej få ingå äktenskap, är därför väl grundadt. Men att icke desto mindre sådana äktenskap hos oss ingås, är säkert och torde bero på bristande kunskap om sjukdomens faror, samt i synnerhet därpå, att många epileptici periodvis kunna vara fria från anfall, under det att anlaget till sjukdomen dock finnes kvar. Epilepsien kan ock under ogynnsamma omständigheter efter äktenskapets ingående ånyo utbryta till och med i mycket svår form.

Att *samhället* i så fall bör söka att skydda sig för aflelsen af barn behäftade med det svåra anlaget till epilepsi, sinnessjukdomar och dylikt synes mig i hög grad önskvärdt; och att detta endast kan ske därest makarne kunna utan svårighet skiljas, det torde vara själfklart.

Men än klarare framstår nödvändigheten af att skilsmässa makar emellan kan under sådana omständigheter ske utan svårighet, om man betänker, att epilepsien ofta, ja i regel inverkar på den sjukes hela själslif på så sätt, att ett lyckligt äktenskap blir omöjligt. Den sjuke blir ofta antingen förslöad i kroppsligt eller moraliskt hänseende eller vresig, omotiveradt häftig eller får anfall af raseri utan ringaste anledning. Under dessa anfall, som ofta följas af hallucinationer och omtöckning, begår den sjuke ofta de svåraste våldshandlingar, öfverfaller och mördar hustru och barn utan att däraf efteråt ens ha ett minne. Under långa tider till och med kan den sjuke därefter vara skenbart frisk, tills ett nytt utbrott plötsligt påkommer och kan föranleda liknande våldshandlingar. Exempel på och följderna af dylika beklagansvärda utbrott af den epileptiska sinnessjukdomen kunna lätt framdragas från vårt eget land.

Den fara, som vid denna sjukdom finnes för den friska maken eller maken och barnen, är så mycket större, som den epileptiske, som nämnts, under årtal kan vara skenbart frisk och hans raserianfall oförmodadt utbryter. Stundom antaga dessa anfall en mildare form och den sjuke utsätter, utan att han är omtöcknad, sin familj oupphörligen för lättare misshandel, enär han ej är sig själf mäktig. Att ett godt äktenskapligt samlif under sådana omständigheter ej kan fortgå och att den friska, särskildt om denna är den till kroppskrafterna svagare parten, nämligen hustrun, måste befinna sig i en ständig ångest för misshandel, i synnerhet som den epileptiska sjukdomen förslöar och förråar mannen, är lätt att inse.

Från såväl statens som familjens synpunkt är det följaktligen önskvärdt, ja nödvändigt, att tillfälle till skilsmässa och att denna kan ske utan att den friska maken eller maken nödgas tillgripa de medel lagen för närvarande påbjuder, såsom: stämning för misshandel, varning inför kyrkorådet och dylikt, hvilket en känslig och om sin familjs anseende och framtida utkomst mån man eller hustru ej gärna tillgriper utom i yttersta nödfall, ja, i förtviflan.

Svensk lag erkänner emellertid ej epilepsi som giltig grund för skilsmässa och ej ens epileptisk sinnesrubbing, men väl om en af

makarna »fallit i verklig galenskap, som efter säkra bevis *oafbrutet**) fortfarande i fulla tre år och enligt behörig läkares intygande någon förhoppning icke är om den vansinniges återställande till hälsan» (kungl. förordn. angående äktenskapsskillnader den 27 april 1810). Till denna form af sinnessjukdom hör ej den epileptiska formen, enär denna uppträder periodiskt med fria mellantider.

I afseende å barnens uppfostran är tydligt, att den, som är behäftad med epilepsi eller epileptisk sinnessjukdom, är olämplig att uppfostra barnen, och detta desto mera, som de epileptiska anfallen af kramp eller raseri lätt kunna genom skrämnel framkalla epilepsi hos därtill disponerade barn, och epilepsien ofta medför hos den sjuke ett förslöande af hans själgåfvor och brist på moralisk ansvarskänsla.

När lagen lagt i läkares hand att helt enkelt förhindra äktenskap med person, som lider af genuin fallandesot, bör väl också, när läkaren styrker att gift person är behäftad med denna hemska sjukdom, den andra maken genom en enkel åtgärd kunna få sitt äktenskap upplöst. Det vore således i full analogi med bestämmelsen i kungl. brefvet den 25 nov. 1757, om i 13 kap. 8 § G. B. stadgades: »lider en af makarna af idiopatisk epilepsi eller har haft anfall af epileptisk sinnessjukdom, gånge äktenskapet åter, därest en af makarna det yrkar, och äge den af makarna, som är frisk, rätt att barnen när sig hafva; samt vare kap. 15 § 1 och § 2 giftermålsbalken gällande i afseende å den frånskilda makens eller makans och barnens rätt till del och underhåll af boet, så att domaren pröfve hvad denna och barnen skola åtnjuta till föda och underhåll.»

Då jag emellertid saknar förutsättningar för att kunna framställa något förslag till lagformulering och då frågan i sin helhet kräfver en sakkunnig utredning, får jag, på grund af hvad jag anført, vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, hvilka smittosamma och ärftliga sjukdomar må utgöra skäl till återgång i äktenskap och huru skilsmässa därvid må kunna vinnas utan den

*) Kurs. af motionären.

offentliga och för familjelifvet sårande handläggning af dessa grannliga ärenden, som nu är föreskrifven, samt till Riksdagen inkomma med de förslag, som af sådan utredning kunna föräntledas.

Stockholm den 24 januari 1908.

Edvard Wavrinsky.
